

Тож, для того, щоб учитель міг відповідати всім стандартам та вимогам сучасної системи освіти в Україні, зараз створено безліч ресурсів та освітніх програм для підготовки до ефективної праці педагогічних кадрів, як одного з найважливіших суб'єктів освітнього процесу, в руслі концепції Нової української школи.

Список використаної літератури

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. —К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
2. Постанова КМУ № 87. [електронний ресурс]: [від 21 лютого 2018 р.] –Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-p>
3. Нова Українська школа, 2017 [електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nus.org.ua/news/startuvala-reyestratsiya-na-onlajn-kurs-dlya-vchyteliv-push/>
4. Нова Українська школа, 2017 [електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nus.org.ua/articles/denavchatys-vchytelyam-chastyna-2/>
5. Навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. – Київ : 2018. – 252 с.
6. Нова Українська школа, 2017 [електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nus.org.ua/news/mon-hoche-provodyty-sertyfikatsiyu-vchyteliv-u-formi-zno/>

Катерина Горда

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ПРОЦЕСІВ «СТАРОЇ» ТА «НОВОЇ» УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

На сучасному етапі суспільного поступу гостро постає проблема модернізації освітньо-виховного процесу як одного з ключових концептів розвитку нації загалом та особистості зокрема, тому *сучасна українська школа* має ставити собі за мету не репродуктивне навчання, а, насамперед, – всебічний розвиток індивіда.

Відомий український педагог В. Сухомлинський говорив: *«Школа – не комора знань, а світоч розуму. Усі діти не можуть мати однакові здібності. І найважливіше завдання школи – виховання здібностей»*. Осмислюючи думку В. Сухомлинського, ми звернулися до програми *Нової української школи* (або ж *НУШ*), яка передбачає всебічний розвиток школярів, тому *метою* нашої статті є дослідження засад новітнього освітнього процесу в порівнянні з досвідом минулих років та практична перевірка системи НУШ.

НУШ – ключова реформа МОН, головною метою якої є створення школи, яка б ґрунтувалася не лише на сухих знаннях, а й на *компетентностях* – динамічних комбінацій знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [1].

Згідно з новим Законом України «Про освіту» школярі мають навчатися таким компетентностям:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність [1].

Цим компетентностям учні НУШ мають навчатися протягом 12-ти років, які вони проведуть за шкільною лавою. До 2018-го року повна середня освіта здобувалася протягом 11-ти років навчання, останні два з яких (тобто 10-11 класи) учні активно готувалися до ЗНО та вивчали цілу

низку загальноосвітніх предметів, які не були ґрунтовною базою для майбутньої професії випускників. З цього року школа переходить на 12-ти річну освіту, яка має на меті дати дитині не лише знання, а ще й навчити правильно користуватися ними у повсякденному житті. МОН пропонує учням самостійно обирати напрямок свого подальшого навчання: *академічний* – передбачає продовження освіти у закладах вищої освіти або *профільний*, орієнтований на ринок праці, тобто профільне навчання на основі поєднання змісту освіти та професійно орієнтованого підходу до навчання.

Це нововведення є дуже корисним, адже не всі учні середньої школи можуть, а головне, прагнуть здобувати вищу освіту. Відомий український мислитель Г. Сковорода запропонував ідею усім відомої нам *«сродної праці»*, яка передбачає «життя за призначенням», тобто вибір майбутньої професії не за настановами вчителів та батьків, а за власними вміннями та навичками. *Важливим є те, що учні НУШ самі можуть зробити вибір, який окреслить перспективи їхнього життя в майбутньому.*

Важливим аспектом здобуття середньої освіти є *моніторинг знань учнів*. До цього річної реформи діти складали 3 іспити у формі ДПА після 9-го класу і стільки ж у форматі ЗНО після 11-го класу, але зараз у МОН вважають доцільним запровадження формату зовнішнього оцінювання після завершення кожного з 3-х рівнів середньої школи. Але варто розуміти те, що ці іспити не мають бути формалізованими (друковані зошити із кількома десятками тестових завдань, до яких одразу ж пропонуються відповіді), вони повинні бути лакмусовим папірцем реальних знань учнів, тому формат ЗНО є хорошим варіантом для моніторингу знань. До того ж ці іспити будуть певним загартуванням для дітей і вже по завершенню останнього класу зовнішнє оцінювання для вступу у виші вже не буде так лякати їх.

Реформа НУШ вже почала діяти з нового навчального року для учнів початкових класів. В її основі лежить *особистісно-орієнтоване навчання*, тобто виховання цілісної особистості, яка здатна креативно мислити, вирішувати проблеми, а головне – не боятися труднощів. За концепцією НУШ вчителі мають виховувати в дитині віру у власні можливості, толерантність та патріотизм – усі ці складові є основою *гармонійного розвитку особистості* [3].

До цього ми мали пострадянську систему освіти, яка зосереджувала увагу на академічній успішності учнів, тобто вчителі оцінювали вихованців на основі результатів ДПА, ЗНО, першості в різноманітних олімпіадах і конкурсах [4]. Із цього випливає те, що сучасна молодь у деякому сенсі не здатна креативно мислити та нестандартно виходити із заплутаних ситуацій, тому що звикла діяти «за шаблоном». *Усі ці чинники зумовили розвиток тотальної нездорової конкуренції серед школярів і, як наслідок, невміння працювати в команді.*

Натомість концепція НУШ покликана демократизувати шкільні відносини та зробити мікроклімат у класі доброзичливим та комфортним для кожного учня. Ідея *співробітництва*, першооснову якої ми знаходимо у працях педагога-новатора *Ш. Амонашвілі*, у новій школі полягає у партнерстві між учителем, батьками та учнями. Учителі та батьки мають співпрацювати, бо вони мають одну спільну мету: виховання *особистості*. До цього у школі панувало лише двостороннє спілкування: *«учитель-учень»*, у якому батьки майже не брали участі і не співпрацювали із педагогами. Нині ж ситуація кардинально змінюється: школа може і повинна залучати батьків своїх вихованців до шкільного життя дитини, а педагогічний колектив і класний керівник має бути відкритим до діалогу та плідної співпраці. Уже згаданий нами вище *Ш. Амонашвілі* про мету педагогіки співробітництва говорив так: *«Зробити дитину нашим (дорослим – учителів, вихователів, батьків) добровільним і зацікавленим соратником, одностороннім у своєму ж вихованні, освіті, навчанні, становленні, зробити її рівноправним учасником педагогічного процесу, дбайливим і відповідальним за цей процес, за його результати».*

Ще одним важливим моментом у концепції НУШ є *формувальне оцінювання*, яке має на меті спостереження за особистісним розвитком учнів і набуття ними досвіду і компетентностей [4]. Ми вважаємо, що ця методика є якісно кращою у порівнянні з минулою, яка спрямована лише на результат, а не на сам процес пізнання та самоосвіти. Основною метою *формувального оцінювання* є підтримка особистого розвитку вихованця і набуття ним якостей людини, яка не боїться помилок, і здатна самотужки їх виправляти. Також важливим моментом є практика *взаємооцінювання* та *самооцінювання*, тому що учні вчать знаходити хиби і виправляти їх. Цей метод допоможе дітям розвивати у собі критичне та аналітичне мислення, які є важливими складовими успішного самопізнання та навчання.

Цікавим є і так званий «табелі» учнів, який відтепер має назву *свідоцтво досягнень*. Він став значно інформативнішим за попередній, тому що має не просто сухий перелік навчальних дисциплін

та оцінки за них. У новому листі досягнень батьки зможуть побачити розлогу характеристику діяльності їхніх дітей протягом семестру: свідоцтво сформоване у вигляді таблиць із кожного окремого предмета, в яких зазначаються характеристики особистих досягнень учня. Кожна таблиця має чотири колонки, які мають назви: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результатів за допомогою вчителя», «потребує значної уваги та допомоги». Як ми можемо побачити із зазначеного вище переліку, акцент нового «табеля» робиться не на оцінці як кінцевій меті навчання, а на *прогресі*, який мають демонструвати учні нової школи [2].

Важливим моментом гармонійного розвитку школяра та одночасною взаємодією з батьками є створення *портфоліо гармонійного розвитку* – спеціально спланованої та організованої індивідуальної добірки матеріалів і документів, яка демонструє зусилля, динаміку і досягнення учнів у різних сферах [2]. Воно має на меті показати реальний прогрес навчальної та творчої діяльності дитини і стати своєрідним щоденником, який можуть переглядати батьки і доповнювати вчителі. Такий варіант співпраці є дуже корисним і зручним, тому що батьки зможуть простежити діяльність своєї дитини в школі, читаючи нотатки вчителя і переглядаючи творчі роботи. Але найважливішим є те, що батьки юних школярів зможуть краще зрозуміти своїх дітей, тому що вони дізнаються більше про їх захоплення, вподобання, риси характеру.

Впровадження концепції нової школи покликане створити нове покоління українців, яке буде мати набір компетентностей, що допоможуть стати успішною особистістю у подальшому житті. Випускники НУШ – це не діти, які не мають планів на майбутнє, і не здатні нічого вирішити без допомоги батьків, вони, насамперед, мають стійку позицію та чіткі цілі свого життя.

Отже, проаналізувавши концепцію Нової української школи та порівнявши її із минулим досвідом, формулюємо такі висновки:

1. НУШ орієнтована на дванадцятирічну систему освіти, яка передбачає вибір учнями профільного чи академічного навчання. Цей спосіб організації шкільної освіти допоможе майбутнім випускникам чітко визначитися із напрямком своєї діяльності після завершення школи і кількісно зменшить навчальні дисципліни. Це якісно покращить рівень знань та навичок школярів і не буде так званого «ефекту розпорошення». До реформи освітній процес у старших класах був спрямований лише на охоплення учнями великої кількості інформації з різних навчальних предметів, що не давало позитивного результату.

2. Особистісно-орієнтоване навчання позитивно вплине на учнів НУШ, тому що вони будуть навчатися не заради результату у вигляді відмінної оцінки, а почнуть активно займатися саморозвитком та самоосвітою, тобто відкинуть нездорову конкуренцію в класі, натомість займатимуться формуванням своєї особистості.

3. Свідоцтво успішності, яке даватиме розлогу характеристику навчальної діяльності учня, стане ключем у співробітництві батьків із школою, на відміну від табеля, де наявний лише сухий перелік навчальних дисциплін та оцінок за них.

Отже, концепція Нової української школи поступово входить до наукового й громадського простору. Проблема поступальних змін у середній школі ще недосконало вивчена, тому потребує детального дослідження та опису. Реформа НУШ знаходиться лише на початковому етапі свого практичного втілення, тому вчителям уже необхідні допоміжні матеріали та ресурси якісно нових ідей для реалізації потреб новітнього освітнього процесу. Таким чином, розробка фахівцями концепції НУШ у практичному плані є актуальною.

Список використаної літератури

1. Закон України про освіту: Закон України від 5.09. 2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України – 2017. – № 38–39. – С. 380.
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Н. М. Бібік – К. : ТОВ “Видавничий дім “Плеяди”, 2017. – 206 с.
3. Савченко О. Попереду в усіх нас велика робота... / О. Савченко // Директор школи. Шкільний світ : журн. – 2018. – № 7. – С. 68–76.
4. Токар О. НУШ: за новими стандартами / О. Токар // Завуч. – 2018. – № 15. – С. 4–6.